

Boban Dašić ¹⁰
Milica Župljanić ¹¹
Blagoje Pušonja ¹²

ULOGA REGULATORNOG OKVIRA NA PRILIVE STRANIH DIREKTNIH INVESTICIJA

Pregledni rad

UDK: 338.2.024(497.11)
339.727.22(497.11)

Rezime

Poslednjih godina svedoci smo sve veće restriktivnosti zemalja u politikama koje regulišu strane direktne investicije. Sva ograničenja su regulisana zakonskom regulativom i pravnim aktima. Razlozi restriktivnosti stranih direktnih investicija, koje poslednjih godina primenjuju SAD i u manjoj meri EU prema kineskim investicijama su bezbednosni rizici i zaštita strateških kompanija, infrastrukture i tehnologija. Za razliku od njih, zemljama u razvoju je strani kapital putem stranih direktnih investicija preko potreban, jer ne poseduju dovoljno sopstvenih sredstava za finansiranje razvoja i izlazak iz začaranog kruga siromaštva, te se iz tog razloga teško odlučuju za uvođenje bilo kakvih ograničenja za strane direktne investicije. Njihov regulatorni okvir se temelji na otvorenosti tržišne privrede i stvaranju uslova da investicioni okvir bude od koristi pre svega za zemlju domaćina a ne samo za stranog investitora. Cilj ovog rada jeste da se ukaže na ulogu regulatornog okvira za strane direktne investicije. U radu ćemo izvršiti i analizu tokova stranih direktnih

¹⁰ Profesor strukovnih studija, dr Boban Dašić, Akademija strukovnih studija kosovsko metohijska, Odsek Peć Leposavić, Adresa: Dositeja Obradovića b.b. Leposavić, Srbija, Telefon: +381656265211, E-mail: bobandasickg@gmail.com

¹¹ Profesor strukovnih studija, dr Milica Župljanić, Visoka poslovna škola strukovnih studija Čačak – Beograd, Gradski park, br. 2, Beograd, +381653125370, E-mail: mzupljanic@gmail.com

¹² Profesor strukovnih studija, dr Blagoje Pušonja, Visoka poslovna škola strukovnih studija Čačak – Beograd, Gradski park, br. 2, Beograd, Telefon: +38163619303, E-mail: blagojepusonja967@gmail.com

investicija u svetu i po grupama zemalja. Da li će strana direktna investicija ostvariti svoju svrhu zavisi pre svega od regulatornog okvira putem kog ona dobija svoj izraz i sadržinu i od koga zavisi krajnji rezultat.

Ključne reči: strane direktne investicije, nacionalna privreda, zakonska regulative, finansiranje razvoja.

Uvod

U današnjoj konkurentnoj ekonomiji, strane direktne investicije (SDI) imaju veliki značaj za ekonomski rast svake zemlje (Sufyan et al, 2023). Međutim, prilivi SDI su od većeg značaja za zemlje u razvoju u odnosu na razvijene zemlje, jer većina zemalja u razvoju nema dovoljno domaće štednje (Mugamb, Murunga, 2017), odnosno imaju manjak u svojim domaćim resursima i u velikoj meri se oslanjaju na prilive SDI za jačanje svojih privrede i na mikro i na makro nivou (Serfraz, 2022), tako da je priliv SDI prepoznat kao siguran element priliva kapitala. Sa druge strane, samo oslanjanje na inostranu štednju je jedan od glavnih ograničavajućih faktora razvoja (Dašić et al, 2020).

SDI kao ključni element globalne ekonomije, su motor zapošljavanja, tehnološkog napretka, produktivnosti i ekonomskog rasta (Kuzey et al, 2021). Da bi postale što atraktivnije destinacije većina zemalja u razvoju sprovodi različite ekonomske reforme kako bi povećale priliv SDI i iskoristile svoje prednosti (Vinesh et al, 2014) uz uvođenje mera politike za promociju priliva istih poboljšanjem opšteg okruženja za politiku ulaganja (Suleman et al, 2015). U tom cilju, vlada pored privlačenja SDI treba da osigura da se one efikasno koriste poboljšanjem apsorpcionog kapaciteta i omogućavanjem domaćim firmama da se povežu sa stranim investitorima (Emako et al, 2022), odnosno da preduzme odgovarajuće mere za privlačenje većeg priliva SDI kako bi se obezbedio brži društveno-ekonomski razvoj zemlje u celini (Islam, 2022). Planovi privrednog razvoja zemalja u razvoju zasnivaju se na "mogućnosti obezbeđenja dugoročnog kapitala za finansiranje investicija" (Radević et al, 2016: 140).

Pravo da kontrolu propisa nad SDI imaju nacionalne vlade je potvrđeno rezolucijom Ujedinjenih nacija broj 1803 (XVII) o “Stalnom suverenitetu nad prirodnim resursima” kojom se potvrđuje pravo naroda i nacija na trajni suverenitet nad svojim prirodnim bogatstvima (https://legal.un.org/avl/ha/ga_1803/ga_1803.html, pristupljeno: 23.02.2023.).

Iako su globalni tokovi SDI nedavno opali, pre svega zbog pandemije COVID 19, oni ostaju značajan izvor stranog kapitala za zemlje u razvoju (Khattak, Khan, 2023). Jaz u štednji i investicijama zemlje u razvoju mogu nadomestiti prilivom kapitala putem SDI (Iyaji, 2021). SDI popunjavaju jaz u deviznim, investicionim i poreskim prihodima u zemljama u razvoju (Anyanwu, 2011). Zbog navedenog zemlje u razvoju nastoje da privuku što više SDI na svoju teritoriju. Prema nalazima iz više studija, infrastruktura, efektivnost vlade, ekonomski rast, kontrola nad korupcijom, otvorenost trgovine, politička stabilnost, ljudski kapital i finansijski razvoj imaju statistički pozitivan efekat na priliv SDI, te stoga zemlje treba da preduzmu mere za sužavanje uskih grla finansijskog razvoja, poboljšanje infrastrukture, povećanje trgovinske integracije, poboljšanje kvaliteta ljudskog kapitala, rad na donošenju bolje političke stabilnosti i kontroli korupcije (Meressa, 2022).

Ispitivanjem dve vrste politika prema SDI (olakšavajuća i otežavajuća) bavili su se mnogi autori (Sauvant et al, 2022; Inada, 2022; Kausha, 2021; Sauvant et al, 2012). Jasno je da od kvaliteta regulatornog okruženja zavisi i priliv SDI, pa je normalno da pozitivno regulatorno okruženje utiče na priliv, dok negativno regulatorno okruženje dovodi do pada priliva SDI. Ovo je potvrđeno “korišćenjem podataka o velikom broju zemalja u svetu” (Corcoran, Gillanders, 2012: 20).

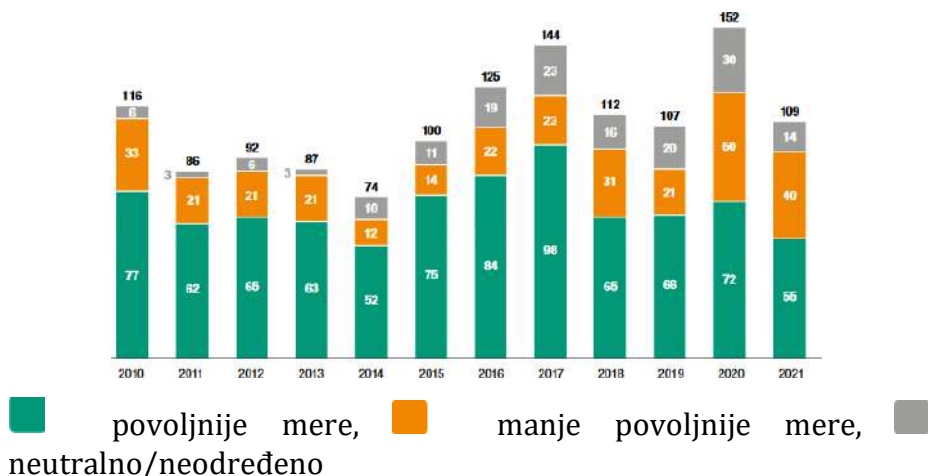
Mnoge zemlje u razvoju ne smeju sebi da dozvole luksuz da uvedu ograničavajuće mere za SDI. Najčešće one nastoje da reformišu regulatornu politiku prema SDI, kako bi priliv SDI nadomestio nedostatak sopstvenog kapitala za razvoj. Pored reforme regulatorne politike prema SDI, nije retka ni pojava da

multinacionalne kompanije aktivno učestvuju u modelovanju propisa. Ovim putem „multinacionalne kompanije postaju aktivni učesnici u formulisanju regulativa koje se tiču investiranja, a ne samo pasivni primaoci regulatornih promena“ (Kausha, 2021: 16).

Trend rasta diskriminatornih oblika regulatornih mera prema stranim direktnim investicijama

Ekspanzija tokova SDI je omogućena pre svega liberalizacijom globalnog trgovinskog režima i deregulacijom u mnogim zemljama sveta. Najnovija dešavanja u svetu (pandemija uzrokovana korona virusom COVID-19, ratni sukob između Rusije i Ukrajine, trgovinski rat između SAD i Kine, propast Banke Silicijumske doline - Silicon Valley Bank koja može da izazove šire posledice po stabilnost finansijskog sistema u SAD pa i celom svetu) imaju za posledicu usporavanje procesa globalizacije a samim i tim i smanjenje tokova SDI i porast restriktivnih mera za iste. Prema podacima UNCTAD-a (United Nations Conference on Trade and Development. 2022.) na sceni je trend strožijeg regulisanja SDI.

Grafikon 1: Promene u nacionalnim investicionim politikama, 2010–2021 (broj mera)

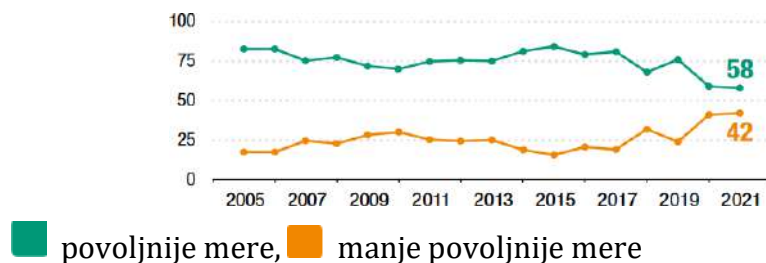
Izvor: United Nations Conference on Trade and Development. 2022: 56.

U periodu od 2010. do 2021. godine imamo smene perioda rasta i pada usvojenih mera investicione politike (grafikon 1). Najviše

usvojenih mera je ostvareno 2020. godine (152) a najmanje 2014. godine (74). Najveći broj povoljnijih mera koje zemlje uvode da bi olakšale priliv SDI i deluju u korist investitora je ostvaren 2017. godine (98) a najmanji 2014. godine (52). U 2020. godini je usvojeno najviše manje povoljnijih mera koje otežavaju priliv SDI i ne deluju u njihovu korist, dok je taj broj najmanji u 2014. godini (12). Situacija po pitanju neutranih – neodređenih mera koje nisu ni olakšavajuće ni otežavajuće za investitora je takva da je najviše istih usvojeno 2020. godine (30) a a najmanje 2011. i 2013. godine (po 3). Takođe je po godinama primetna i razlika između broja olakšavajućih, otežavajućih i neutralnih mera. Ukoliko posmatramo dve poslednje obrađene godine, od ukupno 109 mera investicione politike usvojenih 2021. godine (naspram 152 u 2020. godini), s jedne strane imamo pad broja olakšavajućih mera, dok s druge strane imamo rast broja otežavajućih mera. Broj novih mera koje su manje povoljnije za investitore je u 2021. godini opao za 20% (50 u 2020. naspram 40 u 2021. godini), dok je broj novih mera koje su povoljnije za investitora u 2021. godini opao za više od 23% (72 u 2020. naspram 55 u 2021. godini). Najveći je procentualni pad neutralnih mera za više od 53% (30 u 2020. naspram 14 u 2021. godini).

Razlika između povoljnijih (58%) i manje povoljnijih mera (42%) po investitore se smanjuje, što je pokazatelj rasta restriktivnosti nacionalnih investicionih politika (grafikon 2).

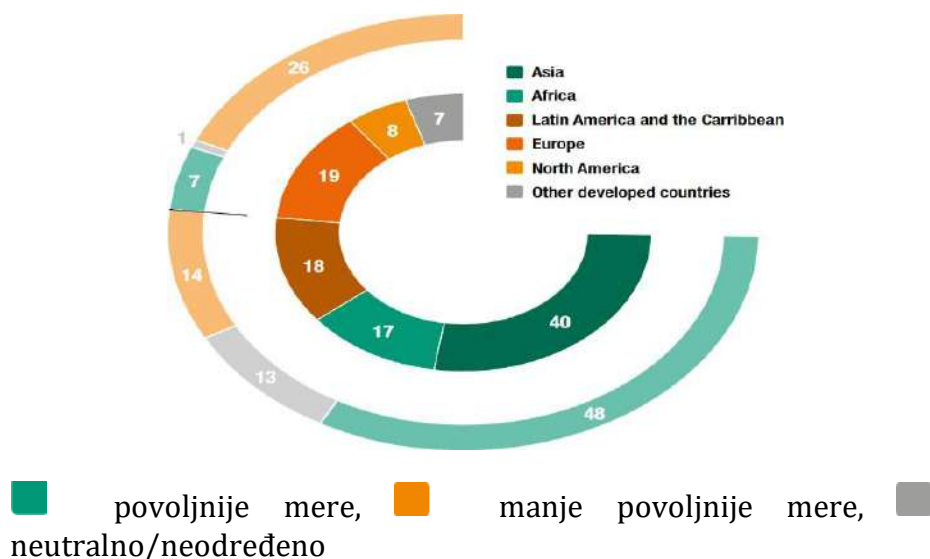
Grafikon 2: Promene u nacionalnim investicionim politikama, 2005–2021 (%)

Izvor: United Nations Conference on Trade and Development. 2022: 57.

Što se tiče regionalne raspodele mera nacionalne investicione politike (grafikon 3) u 2021. godini u 75 zemalja u razvoju (40 iz Azije, 17 iz Afrike i 18 iz Latinske Amerike i Kariba) je usvojeno 48 povoljnijih (87%), 14 manje povoljnijih (35%) i 13 neutralnih mera za investitore (93%). U 34 razvijene zemlje (19 iz Evrope, 8 iz Severne Amerike i 7 drugih razvijenih zemalja) je usvojeno 7 povoljnijih (13%) 26 manje povoljnijih (65%) i 1 neutralna mera za investitore (7%). Ovi podaci nas upućuje na zaključak da su SDI ključni element u strategijama ekonomskog oporavka zemalja u razvoju. Pored olakšavajućih mera koje imaju za cilj pojednostavljenje administrativnih procedura, često ova grupa zemalja koristi razne podsticaje, kako bi privukle što više SDI na svoju teritoriju. U razvijenim svetskim privredama svedočimo procesu razbijanja globalnih lanaca vrednosti i jačanju regionalnih lanaca vrednosti (Bjelić, 2022).

Grafikon 3: Regionalna raspodela mera nacionalne investicione politike u 2021. godini (broj mera)

Izvor: United Nations Conference on Trade and Development. 2022: 57.

Trenutno, još uvek nisu izašli zvanični podaci UNCTAD-a koji se tiču broja mera promena u nacionalnim politikama za 2022.

godinu. Očekuje se rast ograničavajućih mera za investitore, pre svega kao rezultat rata u Ukrajini i uvedenih sankcija i kontrasankcija. To su mere potpune zabrane investiranja u i iz Rusije, Belorusije i teritorija u Ukrajini gde se vodi rat, koje su uvele zapadne zemlje, kao i protiv mere Rusije radi nametanja ograničenja transnacionalnim poslovnim aktivnostima. Pored zabrane investiranja, tu su i mere čiji je cilj prekid širokog spektra stranih transakcija koje imaju uticaj na investicione aktivnosti (sankcije protiv banaka; trgovinska ograničenja na inpute, robu, softver i tehnologiju; sankcije usmerene na transportne kompanije koje uzrokuju pomeračaj lanaca snabdevanja), zabrana putovanja i zamrzavanje imovine.

Ograničavajuće mere i skrining mehanizam stranih direktnih investicija

Neke od razvijenih zemalja kao što su npr. SAD i Japan, su zakonskom regulativom nametnule ograničavajuće propise pre prijema SDI. Strani investitori u takvim slučajevima uopšte ne mogu da planiraju obavljanje delatnosti koja je konkretno navedena pretpriputnim propisima. Ima slučajeva da se zabrana investiranja pretpriputnim propisima odnosi na sve zemlje, a najčešće je to slučaj da se misli konkretno na jednu ili određen broj zemalja, što je i regulisano bilateralnim investicionim ugovorima.

Diskriminatorne mere prema SDI usmerene ka maksimizaciji ekonomskih benefita od istih se mogu uvesti i nakon ulaska stranog investitora u zemlju domaćinu. Najčešće se iste odnose na obavezu zajedničkog ulaganja sa domaćim preduzećima, obavezan transfer novije tehnologije, ograničenja u prenosu dobiti, nametanje dodatnih poreza, obaveza zapošljavanja domaće radne snage, nametanje lokacije u zaostalom regionu i slično.

Kao zadnja mera koju jedna zemlja može preduzeti prema SDI jeste nacionalizacija i prisvajanje imovine stranih kompanija. Zemlja koja posegne za takvom merom mora biti svesna da ugrožavanjem imovinskih prava SDI ostavlja dugotrajne negativne posledice koje će se odraziti na razvoj i ekonomski rast. Kao primere navešćemo zemlje Latinske Amerike (Bolivija, Venecuela, Ekvador, Argentina)

koje su sprovele nacionalizaciju stranih kompanija u sektoru nafte i gasa (Lucke, Rehfeldt, 2022), kao u nacionalizaciju ruskih SDI, sredstava i imovine koju su sprovele SAD i druge zapadne zemlje nakon sukoba Rusije sa Ukrajinom, kao i uzvratne mere Rusije (Markus, 2022). Ovim poslednjim događajima postavlja se pitanje bezbednosti investicija u zapadne zemlje.

Pored Rusije, SAD su u direktnoj geopolitičkoj konfrontaciji sa Kinom. Uvođenje restriktivnih mera od strane SAD prema kineskim investicijama je posledica ekonomskog napretka Kine i njene investicione strategije. Pooštavanje pravila i restrikcije nametnute kineskim kompanijama su usledile zbog stava da kineske investicije nisu motivisane samo ekonomskim interesima već da iza njih stoji država sa dugoročnim ciljem sticanja naprednih tehnologija i infrastrukture, a koje mogu biti iskorišćene u vojne svrhe. Sprega kineskih kompanija i kineske države (dobijanje podsticaja kao što su beskamtni krediti i državne subvencije), "dovodi do toga da njihova ulaganja nisu uvek zasnovana na ekonomskoj logici, već su ponekad motivisana širim, geopolitičkim ciljevima Kine" (Radović, 2021: 362) i "nastoje da iskoriste ekonomske instrumente za obezbeđivanje geopolitičkih prednosti" (Leonard et al, 2019: 3). Za razliku od SAD "kineske ambicije i međunarodno ponašanje se sve više osećaju kao izazov evropskim interesima i bezbednosti i izazivaju sve veći skepticizam u evropskim zemljama" (Mercator Institute for China Studies. 2022: 6). U svojim nacionalnim pravima, države članice Evropske unije (EU) su uvele mogućnost kontrole značajnih SDI u regulisanom postupku u širem krugu sektora privrede. Uočivši takav trend, EU je, da bi sprečila razvoj nacionalnih regulativa u pravcu prekomernog zatvaranja za direktne investicije iz trećih zemalja i na činjenicu da je trenutni sistem nadzora decentralizovan, usvojila Uredbu (EU) 2019/452 Evropskog parlamenta i Saveta o uspostavljanju okvira za proveru stranih direktnih investicija u Uniju (https://legal.un.org/avl/ha/ga_1803/ga_1803.html), pristupljeno 05.03.2023). U članu 3 Uredbe je navedeno da u skladu s međunarodnim obvezama preuzetima u okviru Svetske trgovinske organizacije, Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj te sporazuma o trgovini i ulaganjima sklopljenih s trećim zemljama, moguće je da Unija i države članice donesu mere ograničavanja u vezi s direktnim stranim ulaganjima iz razloga bezbednosti ili javnog poretka, uz određene uslove.

“Oblasti u kojima SDI mogu izazvati negativne efekte po bezbednost ili javni poredak država članica ili EU odnosi se na vitalnu infrastrukturu (npr. u oblasti energetike, finansija, avio i vodnog saobraćaja, komunikacija, zdravstva, itd.), potom na osetljive tehnologije (npr. robotiku, kvantnu, nuklearnu, nano, bio, svemirsku tehnologiju i odbranu, itd.), snabdevanje ključnim resursima (npr. energijom, sirovinama, hranom itd.), pristup poverljivim podacima (uključujući i lične podatke), kao i na slobodu i pluralizam medija” (Dimitrijević, 2019: 10). Ova Uredba obavezuje države članice i Komisiju da sarađuju i razmenjuju podatke, kao i da na godišnjem nivou podnose izveštaj o SDI. Unija ima pravo da izda mišljenje o određenoj investiciji, koje nije pravno obavezujuće za zemlju članicu. Na zemlji članici primaocu SDI je konačna odluka o zabrani te investicije. U navedenoj Uredbi se direktno ne pominje da su mere restriktivnosti uperene direktno prema određenoj zemlji, mada se ovo prvenstveno odnosi na Kinu i njene investicione strategije. Kini ovakva ograničenja ne odgovaraju čime zastupa tezu da je globalizacija svetske privrede dobra. Model dinamičnog ekonomskog rasta Kine je zasnovan na otvorenosti kineske ekonomije za SDI i izvoz (Antevski, 2012). Kina se zalaže za planetarnu globalizaciju i otvorenost tržišta. Kina traži veću ulogu u svetskoj privredi dok SAD (prvenstveno) i EU (podržavajući politiku SAD) nastoje da sputaju njen razvoj upravo ovakvim izgovorima ne bi li u što većoj meri ograničili kineske akvizicije. Sa druge strane, stroga ograničenja pre prijema za SDI postoje i u zakonskoj regulativi Kine. Ta ograničenja se odnose na skrining, negativnu listu investitora i sektorska ograničenja (Inomjon et al, 2021).

Analiza priliva stranih direktnih investicija u razvijenim i zemljama u razvoju

Tokom perioda od kada se vodi evidencija i statistika SDI, razvijene zemlje su većinom prednjačile kako u ulaznim, tako i u izlaznim tokovima SDI. Najveći priliv SDI u istoriji čovečanstva ostvaren je 2016. godine (2.045 milijardi USD) (United Nations Conference on Trade and Development, 2022: 210).

Grafikon 4: Prilivi SDI, u svetu i po grupama zemalja 2008-2021 (u milijardama USD i %)

Izvor: United Nations Conference on Trade and Development. 2022: 2.

Nakon 2016. godine izlazni tokovi SDI beleže pad 2017., 2018. dok se blagi oporavak desio 2019. godine. Pojavom pandemije COVID 19 imamo nagli pad tokova SDI pre svega kao posledica zatvaranja nacionalnih granica kako bi se sprečilo širenje navedene pandemije. Krajem 2020. godine počinje oporavak ulaznih tokova SDI koji do današnjeg dana nije dostigao nivo iz predkriznog perioda. Trenutnu nedostižnost ulaznih tokova SDI iz predkriznog perioda pored pandemije dodatno komplikuje sukob Rusije i Ukrajine i mnoge druge geopolitičke i finansijske neizvesnosti. Normalno je da u tako turbulentnom vremenu strane investitore karakteriše nesklonost riziku čime se vrši pritisak na smanjenje ulaznih tokova SDI, pa je za očekivati da će se ulazni tokovi SDI u najboljem slučaju ostati na istom ili malo iznad nivoa iz 2021. godine.

Posmatrajući grafik 4 zapažamo da su do 2019. godine razvijene zemlje prednjačile u prilivima SDI, nakon čega zemlje u razvoju po prvi put preuzimaju primat (tabela 1).

Tabela 1: Prilivi SDI, u svetu i po grupama zemalja 2016-2021 (u milionima USD)

Godina	Svet ukupno	Razvijene zemlje	Zemlje u razvoju
2016.	2.045.424	1.384.814	660.609
2017.	1.632.639	937.683	694.955
2018.	1.448.276	753.320	694.956
2019.	1.480.626	764.456	716.170
2020.	963.139	319.190	643.949
2021.	1.582.310	745.739	836.571

Izvor: United Nations Conference on Trade and Development. 2022: 210-213.

Zemlje u razvoju su 2020. godine sa ostvarenih 643.949 miliona USD ostvarile veće ulazne tokove SDI za 50,4% (319.190) u odnosu na razvijene zemlje. Ta razlika u 2021 godini je smanjena. Ostvaren priliv ulaznih tokova SDI u zemljama u razvoju (836.571) je veći za 10,8% u odnosu na razvijene zemlje (745.739 miliona USD). S obzirom na trenutne geopolitičke lomove u svetu, za očekivati je da će u narednom periodu zemlje u razvoju zadržati prednost u ulaznim tokovima SDI u odnosu na razvijene zemlje. Jedan od razloga je upravo veoma mali broj ograničavajućih mera, liberalne regulative i otvorenost privrede.

Zaključak

Pravna regulativa koja je na snazi u zemlji primaocu ima direktna uticaj na to kako će se SDI izraziti i sprovoditi u praksi. U svetu ne postoji zemlja koja poseduje kompletno negativan ili pozitivan regulatorni okvir za SDI. U zavisnosti od stepena razvoja, svaka zemlja koristi regulatorne mere kojim se definiše okvir poslovanja SDI, što je isključivo u njihovoj nadležnosti. Najčešće je to kombinacija obe vrste mera (ograničavajućih i olakšavajućih) u različitoj zastupljenosti, a sve u zavisnosti od širih ciljeva ekonomske politike date zemlje.

Zemlje u razvoju imaju veoma liberalnu regulativu i vrlo malo tzv. pretpristupnih propisa kojima ograničavaju ulazak SDI ili ih uopšte i nemaju promovišući mehanizme slobodnog tržišta i delotvoran pravni sistem usmeren ka privlačenju što više SDI, dok razvijene zemlje najčešće pribegavaju nepopularnim restriktivnim merama, u skladu sa svojim nacionalnim interesima. Svedoci smo da diskriminatorni oblici regulatornih mera za SDI (skrining SDI od slučaja do slučaja, zabrana SDI u određene privredne sektore, opšta i sektorska ograničenja udela na strana ulaganja i dr.) opstaju i danas, i da sve više dobijaju na zamahu uprkos merama liberalizacije i deregulacije. Ovakvim ponašanjem određene zemlje zloupotrebljavaju regulatorni okvir za diskriminaciju SDI. S druge strane, zemlje koje imaju stabilan, predvidljiv i transparentan pravni okvir su atraktivnije za SDI. Ostvarenje tog zadatka je moguće uz primenu prethodno usvojenih kvalitetnih zakonskih i podzakonskih rešenja i drugih pravnih akata. Time se stvaraju temelji pravne sigurnosti koja je glavni sastavni deo kvalitetnog poslovnog okruženja, čineći zemlju primaoca privlačnijom destinacijom za SDI. Ovim se potvrđuje visok nivo korelacije između pravne sigurnosti i SDI.

Literatura

1. Antevski, M. 2012. Kina: Tokovi i efekti stranih direktnih investicija. *Medjunarodni problemi*, 64, (4): 479–506. DOI: 10.2298/MEDJP1204479A
2. Anyanwu, J. C. 2011. *Determinants of Foreign Direct Investment Inflows to Africa 1980- 2007*. Abidjan, Côte d'Ivoire: African Development Bank Group: 21-44.
3. Bjelić, P. 2022. Atraktivnost Srbije za strane direktne investicije u svetlu "Nearshoring" aktivnosti evropskih kompanija. Friedrich Ebert Stiftung, Beograd, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/belgrad/19701.pdf> pristupljeno: 20.03.2023.
4. Corcoran, A., Gillanders, R. 2015. Foreign Direct Investment and the Ease of Doing Business. *Review of World Economics*, 151: 103-126. DOI: 10.1007/s10290-014-0194-5
5. Dašić, B., Charalambides, Y. 2022. Foreign Direct Investments in the Time of Covid-19 Pandemic. *Security Challenges of Modern Society: Dilemmas and Implications: Thematic International Monograph*. Ed. Dašić, D., Belgrade: 425-440.

6. Dašić, B., Dević, Ž., Denić, N., Zlatković, D., Ilić, D. I., Cao, Y., Jermisittiparsert, K., Van Le, H. 2020. Human Development Index in a Context of Human Development: Review on the Western Balkans Countries. *Brain and behavior*, 10, (9): 1-12. <https://doi.org/10.1002/brb3.1755>
7. Dimitrijević, D. 2019. Uredba Evropskog parlamenta i Saveta o uspostavljanju okvira za proveru stranih direktnih investicija u Evropskoj uniji, *Evropsko zakonodavstvo*, 68: 7-25.
8. Emako, E., Nuru, S., Menza, M. 2022. The Role of Foreign Direct Investment in Structural Change in Ethiopia. *Cogent Business & Management*, 9, (1): 1-24. DOI: 10.1080/23311975.2022.2154106
9. Frenkel, M., Funke, K., Stadtmann, G. 2004. A Panel Analysis of Bilateral FDI Flows to Emerging Economies. *Economic Systems*, 28, (3): 281-300. DOI: 10.1016/j.ecosys.2004.01.005
10. Inada, M. (2022). Promotion or Liberalization: The Effect of Targeted Investment Policies on Foreign Direct Investment Inflows. *Pacific Economic Review*, 27, (5): 489-505. DOI: 10.1111/1468-0106.12412
11. Inomjon, Q., Abduraimova, N., Sarvar, X. (2021). Open Doors of the WTO for Hard Rules of Facilitation for Investment Development: Open Doors of the WTO for Hard Rules of facilitation for Investment Development. *Архив научных исследований*, 1, (1).
12. Islam, M. M. 2022. The Dynamics of Foreign Direct Investment (FDI) Inflows in Developing Economies: Evidence from Bangladesh. *Scholars Journal of Research in Social Science*, 2, (4): 13~21. DOI: 10.5281/zenodo.7455538
13. Iyaji, D. 2021. Security Challenges and Foreign Direct Investment Inflows in Africa, Nigeria in Perspective: A Stylized Facts Approach. *Yamtara-Wala Journal of Arts, Management and Social Sciences*, 1, (1): 227-248.
14. Kausha, L. A. 2021. Impact of Institutional and Regulatory Quality on FDI Inflow: Case of a Developing Indian Economy. *Cogent Economics & Finance*, 9, (1): 1-21. DOI: 10.1080/23322039.2021.1985201

15. Khattak, S. I., Khan, W. A. 2023. Chinese Overseas Foreign Direct Investment–International Foreign Portfolio Investment–Financial Sector Development Nexus in the Belt and Road Initiative Economies: A Regional Analysis Based on Third-Generation Techniques. *Journal of the Knowledge Economy*: 1-25. DOI: 10.1007/s13132-023-01151-w
16. Kuzey, C., Dinc, M. S., Khan, F. U., Raj, V. 2021. Foreign Direct Investment Decision-Making Motives for Multinational Enterprises: A Study of Eight Firms in an Emerging Economy. *Journal of Management, Economics, and Industrial Organization*, 5, (1): 39-64. DOI: 10.31039/jomeino
17. Vinesh, S. R., Boopendra, S., Hemraze, D. 2014. Determinants of Foreign Direct Investment in SADC: An Empirical Analysis. *Business Management Review*, 4, (4): 146–158.
18. Lee, K. J., Kim C. J. 2022. The Role of Government in Attracting Private Investment in Sustainable Infrastructure Case of Foreign Direct Investment Inflows in Central Asia. In: *Unlocking Private Investment in Sustainable Infrastructure in Asia*. Routledge: 171-189.
19. Leonard, M., Pisani-Ferry, J., Ribakova, E., Shapiro, J., Wolf, G. 2019. Redefining Europe’s economic sovereignty. *Policy Contribution*, 9: 1–23.
20. Liu, X., Wang, C., Wei, Y. 2001. Causal Links Between Foreign Direct Investment and Trade in China. *China Economic Review*, 12, (2–3): 190–202. DOI: 10.1016/S1043-951X(01)00050-5
21. Lucke, B., Rehfeldt, E. 2022. How Does Expropriation Affect FDI? A Synthetic Control Analysis of Oil and Gas Sector Nationalizations in South America. A Synthetic Control Analysis of Oil and Gas Sector Nationalizations in South America. DOI: 10.2139/ssrn.4330948
22. Markus, S. 2022. Long-term business implications of Russia’s war in Ukraine. *Asian Bus Manage*, 21, (4): 483–487. DOI: 10.1057/s41291-022-00181-7
23. Meressa, H. A. 2022. Determinants of Foreign Direct Investment Inflows to COMESA Member Countries: An Integration of Institutional and Socio-Economic Factors. *Journal of Innovation*

- and Entrepreneurship 11, (1): 1-16. DOI: 10.1186/s13731-022-00262-z
24. Mercator Institute for China Studies. 2022. Beyond Blocs: Global Views on China and US-China Relations. Ed. Gunter, J., Legardap, H. Merics Paper of China, 11: 1-94.
 25. Mugamb, P. K., Murunga, J. 2017. Effect of External Debt Service on Foreign Direct Investment Inflows in Kenya. European Journal of Economics, Law and Politics, 4, (3): 1-13. DOI: 10.19044/el.v4no3a1
 26. Radević, B., Stojadinović Jovanović, S., Dašić B. 2016. Međunarodno poslovanje i invetsiranje. Departman za ekonomske nauke Državnog Univerziteta Novi Pazar.
 27. Radović, M. 2021. Kontrola stranih direktnih investicija u pravu EU u uslovima krize izazvane pandemijom. Strani pravni život, 65, (3): 361-374. DOI: 10.5937/spz65-33936
 28. Regulation (EU) 2019/452 of the European Parliament and of the Council of 19 March 2019 establishing a framework for the screening of foreign direct investments into the Union. Official Journal of the European Union. L 79 I/1. (dostupno na sajtu https://legal.un.org/avl/ha/ga_1803/ga_1803.html)
 29. Sabir, S, Khan, A. 2018. Impact of Political Stability and Human Capital on Foreign Direct Investment in East Asia & Pacific and South Asian Countries. Asian Journal of Economic Modelling, 6, (3): 245–256.
 30. Sabir, S., Rafique, A. Abbas, K. 2019. Institutions and FDI: Evidence from Developed and Developing Countries. Financial Innovation, 5, (8): 1-20. DOI: 10.1186/s40854-019-0123-7
 31. Sauvart, K. P., Economou, P., Gal, K., Lim, S., Wilinski, W. P. 2012. Trends in FDI, Home Country Measures and Competitive Neutrality. Yearbook on international investment law & policy, 2013: 3-108.
 32. Sauvart, K. P., Stephenson, M., Kagan, Y. 2022. An Inventory of Concrete Measures to Facilitate the Flow of Sustainable FDI: What? Why? How? Third edition. DOI: 10.2139/ssrn.3739179
 33. Serfraz, A. 2022. Relationship Between Foreign Direct Investment Inflows and Covid-19 Pandemic in Pakistan: A

Monthly Co-Integration Analysis, No. 97. ZÖSS Discussion Paper.

34. Sufyan, A., Imran A., Atiso F., Novak P., Gavurova B. 2023. Analyse the Effect of Foreign Direct Investment Inflows on the Development of Smes in Visegrad Group. In: Economic and Social Development 91st International Scientific Conference on Economic and Social Development Book of Proceedings. Ed. Rasic Jelavic, S., Anjos, M. R., Plantic Tadic D. Varazdin: 1-11.
35. Suleman, N. N., Kaliappan, S. R., Ismail, N. W. 2015. Determinants of Foreign Direct Investment: Empirical Evidence from Southern Africa Customs Union (SACU) Countries. International Journal of Economics and Management, 9, (1): 1–24.
36. United Nations Conference on Trade and Development. 2022. World Investment Report 2022: International Tax Reforms and Sustainable Investment. UN.

THE ROLE OF THE REGULATORY FRAMEWORK ON INFLOWS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS

Abstract

In recent years, we have witnessed the increasing restrictiveness of countries in the policies that regulate foreign direct investments. All restrictions are regulated by legislation and legal acts. The reasons for the restrictiveness of foreign direct investments, which in recent years have been applied by the USA and to a lesser extent by the EU towards Chinese investments, are security risks and the protection of strategic companies, infrastructure and technologies. Unlike them, developing countries desperately need foreign capital through foreign direct investments, because they do not have enough of their own resources to finance development and get out of the vicious circle of poverty, and for this reason it is difficult to decide to introduce any restrictions on foreign direct investments. . Their regulatory framework is based on the openness of the market economy and the creation of conditions for the investment

framework to be useful primarily for the host country and not only for the foreign investor. The aim of this paper is to point out the role of the regulatory framework for foreign direct investments. In the work, we will also analyze the flows of foreign direct investments in the world and by groups of countries. Whether foreign direct investment will achieve its purpose depends primarily on the regulatory framework through which it gets its expression and content and on which the final result depends.

Key words: *foreign direct investments, national economy, legal regulations, development financing.*

Datum prijema / Date of arrival: 07.03.2023.

Datum prihvatanja / Accepted date: 28.06.2023.